

Colloquium 1(61)/2026
ISSN 2081-3813, e-ISSN 2658-0365
CC BY-NC-ND.4.0
DOI: <http://doi.org/10.34813/07coll2026>

WYZNAWCY I KONTYNUATORZY IDEI „PAŃSTWA ISLAMSKIEGO” A BEZPIECZENSTWO W EUROPIE

Followers and continuers of the idea of the "Islamic state" and security in Europe

Arkadiusz Machniak
Uniwersytet Rzeszowski
e-mail: machniakarkadiusz@gmail.com
ORCID 0000-0002-8092-9973

Streszczenie

Tak zwane „Państwo Islamskie” stało się po 2014 roku pewnego rodzaju fenomenem w nurcie terroryzmu islamskiego. Funkcjonujące w ramach faktycznego parapaństwa było strukturą w sposób niezwykle groźnie oddziałującą na bezpieczeństwo w wymiarze globalnym. Jego idee oraz forma działalności były i nadal pozostają wyjątkowo atrakcyjne dla rzeszy wyznawców islamu, którzy stali się jego gorliwymi bojownikami. Co istotne, wielu z nich pochodziło z terenu Europy. Pomimo zapewnień przedstawicieli międzynarodowej koalicji do walki z terroryzmem wskazujących na likwidację tzw. „Państwa Islamskiego”, jego przesłanie jest nadal aktualne dla tych, którzy wyznają zasadę zbrojnego dżihadu. W dalszym ciągu istnieje realne zagrożenie do organizacji zamachów terrorystycznych w Europie wykonanych przez terrorystów identyfikujących się z ISIS. Natomiast sama struktura tej organizacji, oficjalnie zdemontowana na terenie Bliskiego Wschodu, może mieć nadal utajnione agendy w Europie, które będą w sposób istotny zagrażać jej bezpieczeństwu.

Słowa kluczowe: terroryzm, „Państwo Islamskie”, zagrożenie, bezpieczeństwo.

Abstract

The so-called "Islamic State" became a kind of phenomenon in the mainstream of Islamic terrorism after 2014. Functioning as part of an actual parastate, it was a structure that had an extremely dangerous impact on global security. His ideas and form of activity were and still remain exceptionally attractive to the multitude of Muslim followers who became his zealous fighters. What is important, many of them came from Europe. Despite the assurances of representatives of the international coalition against terrorism indicating the liquidation of the so-called "Islamic State" its message is still valid for those who believe in the principle of armed jihad. There is still a real threat of terrorist attacks in Europe carried out by terrorists identifying with ISIS. However, the structure of this organization, officially dismantled in the Middle East, may still have secret agendas in Europe, which will significantly threaten its security.

Keywords: terrorism, "Islamic State", threat, security.

Wprowadzenie

Współczesny terroryzm islamski jest jednym z głównych zagrożeń dla bezpieczeństwa Europy. Wojna trwająca pomiędzy Rosją a Ukrainą zdominowała w dyskusji i praktyce problematykę bezpieczeństwa w Europie. Jednak inne zagrożenia, w tym terroryzm islamski, pozostają nadal niezwykle ważnym problemem dla bezpieczeństwa starego kontynentu. Ogłoszone przez polityków zwycięstwo nad tzw. „Państwem Islamskim” wydaje się być deklaracją nader optymistyczną i bardziej propagandową. Jego znaczne osłabienie na terenie Bliskiego Wschodu spowodowało, że z falą emigrantów (a jest to problem, z którym ponownie boryka się Europa w 2023 roku) powracają bojownicy „Państwa Islamskiego” pochodzący z krajów Europy.

Celem artykułu jest ukazanie aktywności bojowników ISIS w Europie i generowanego przez nich zagrożenia dla bezpieczeństwa w tym regionie. Autor na potrzeby tekstu przyjmuje następujące pytanie badawcze: Czy „Państwo Islamskie” nadal ma swoich wyznawców, gotowych aktywnie organizować zamachy terrorystyczne na terenie Europy? Hipoteza w tym przypadku przyjmuje brzmienie: ISIS w obecnym kształcie, nawet istotnie zdemontowane, w dalszym ciągu jest realnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa Europy i nie tylko. Wywód naukowy przeprowadzony zostanie w oparciu o analizę dostępnej literatury naukowej dotyczącej problematyki terroryzmu oraz dokumentów źródłowych instytucji UE i służb europejskich upoważnionych do zwalczania terroryzmu.

Współczesny terroryzm islamski jako zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy

Eksperti i analitycy badający problem terroryzmu zwracają uwagę na ewolucję w realizacji celów tego zjawiska. Zmiany w środowisku, jak również metoda realizacji celów, wybór obiektów ataków, spowodowały nowe postrzeganie oraz zredefiniowanie zaistniałych problemów. Na tej podstawie zdiagnozowano nowe pojęcia, takie jak globalny terroryzm oraz współczesny terroryzm (Pawlak i Cichosz, 2018, s. 24–25).

Brunon Hołyst twierdzi, że współczesny terroryzm to zjawisko w wymiarze globalnym i jest inspirowany w dużej mierze religijnie. Terrorysty natomiast starają się działać w ukryciu i nie ujawniają swojej tożsamości, a ich zamachy są bardziej krwawe i śmiertelne niż dawniej (Hołyst, 2004, s. 50–60).

Kilka ostatnich dekad na świecie, przy szczególnym uwzględnieniu krajów muzułmańskich, to kumulacja ogromnego arsenału nienawiści wobec USA oraz ich europejskich aliantów. Negowane były (i są nadal) tzw. zachodni styl życia i wartości negatywnie postrzegane przez wyznawców islamu. Jest to wykorzystywane przez islamskich fundamentalistów religijnych i politycznych. Być może te tendencje będą coraz silniejsze, bowiem współcześni terroryści są skupieni bardziej na zemście niż

realizacji zakładanych celów politycznych. Kwestią nadal istotną pozostaje jak największa liczba ofiar (Hołyst, 2016, s. 290).

Skomplikowane uwarunkowania kulturowe i nie tylko wpłynęły na progres współczesnego terroryzmu jako efektu kolizji cywilizacji Zachodu reprezentowanej zasadniczo przez USA, dominujących wobec reszty świata z własnym modelem politycznym, ekonomicznym i kulturowym, wyniesionym zwycięsko z zimnej wojny i respektującym wartości uniwersalne (m.in. wolność jednostki, świeckość państwa, prawa człowieka, równouprawnienie kobiet i mężczyzn). Konfrontacja z kręgiem kultury islamu, dla którego wyznawców wartości te były wrogiem cywilizacyjnie, zwiększyły radykalizację postaw wielu muzułmanów krytykujących dominację USA na świecie oraz ich coraz większą aktywność w rejonie Zatoki Perskiej (Swoboda, 2014, s. 240).

Celem współczesnych ataków terrorystycznych jest zadanie maksymalnych strat w liczbie zabitych osób, wywołanie powszechnego przerażenia, wskazanie na bezsilność oraz wadliwe działanie władz i resortów siłowych. Ataki terrorystyczne skierowane są głównie w ludność cywilną. Niektóre organizacje fundamentalistów islamskich głoszą walkę z globalną dominacją Zachodu oraz USA. Wobec Europy wygłaszane są zarzuty rozwiązłości i upadku moralnego, jak również rewanzu za politykę kolonialną. Organizowane ataki w planach terrorystów powinny skutkować presją na decydentach oraz powodować olbrzymi strach obywateli (Pawlak i Cichosz, 2018, s. 26).

Zdaniem Ryszarda Grosseta

terroryzm to zmienna w czasie i przestrzeni metoda działalności politycznej, uwzględniająca tradycję i sposoby walki politycznej charakterystyczne dla danej kultury politycznej (cywilizacji), nielegalna w świetle obowiązującego prawa stanowionego, oddziałująca na sferę psychiki ludzkiej i wprowadzająca stan poczucia zagrożenia i strachu u adresatów zamachów (...) oraz wymuszająca na nich określone zachowania zgodne z celami stosujących ją uczestników polityki. (Grosset, 2009, s. 17)

Fundamentalizm islamski w aktualnym wymiarze globalnym należy postrzegać adekwatnie z jego ekstremizmem i fanatyzmem, gdyż fanatycy islamscy poza sferą duchową nie przestrzegają innych poglądów, nie szukają dialogu z innymi systemami religijnymi i traktują islam jako oręż walki propagandowej. Radykalni islamiści nie przyjmują argumentacji, iż są wykorzystywani bezwzględnie przez swoich przywódców, a tym samym nie można zmienić ich poglądów. Salman Rushdie, Pakistańczyk pochodzący z Bombaju i wyznawca islamu, oceniał ich w następujący sposób:

Fundamentalisci próbują zburzyć nie tylko budynki. Tacy ludzie są przeciw wolności słowa, wielopartyjnemu systemowi politycznemu, powszechnemu prawu wyborczemu, odpowiedzialnemu rządowi, Żydom, homoseksualistom, prawom kobiet, pluralizmowi, sekularyzacji, krótkim spódniczkom, tańczeniu, goleniu brody, teorii ewolucji, uprawianiu seksu. To tyrani, a nie muzułmanie. (Piwowski i in., 2015, s. 81–82)

Zjawisko współczesnego terroryzmu w porównaniu do innych aktów politycznej agresji cechuje się dążeniem do zastraszenia przeciwnika celem uzyskania efektu psychologicznego, jak również wymiaru propagandowego. Terrorysty, jako strona asymetryczna konfliktu, wykorzystują wydzwięk psychologiczny powiązany z ich atakami. Błędem jest słabość terrorystów, gdyż przy nadarzającej się sposobności zaczynają regularne działania ofensywne i mogą przejąć władzę nad danym regionem. Skutkować to może określonymi zdarzeniami w wymiarze ekonomicznym i militarnym. Wytworzony zamach terrorystyczny oddziałuje psychologicznie i nawet jeżeli ma charakter drugorzędny, generuje dezorganizację i obniża morale przeciwnika (Tomasiewicz, 2014, s. 116).

Terroryzm to zjawisko trudne do zneutralizowania i związane z wykorzystaniem przemocy oraz wyrachowanym, manipulacyjnym wykorzystaniem różnych form agresji. Zamachowcy podejmują starania, aby mieć wpływ na ludzkie reakcje poprzez realizowanie swoich terrorystycznych działań. Z uwagi na odmienny rodzaj wpływu na osoby i grupy jako elementy składniowe społeczeństwa, nauki społeczne klasyfikują takie oddziaływania na socjotechnikę i psychotechnikę (Białek, 2005, s. 57).

Istotnym wnioskiem wypływającym z rosnącego zagrożenia ze strony terroryzmu jest niewątpliwie konieczna solidarność wspólnoty międzynarodowej w walce z tym asymetrycznym zagrożeniem. Bez względu na odmienne interesy geopolityczne, geostrategiczne czy też geoeconomiczne, nie można odstąpić od niezbędnej konsolidacji państw w walce z terroryzmem. Niewątpliwie jest to zagrożenie trudne do zneutralizowania na płaszczyźnie militarnej, ale jeszcze większym wyzwaniem jest zwalczanie radykalnych ideologii. Aby zwalczyć fanatyzm, należy niszczyć go już na etapie tworzenia w określonych miejscach i podmiotach (Kasperska-Kurzawa, 2016, s. 115).

Podstawowe determinanty bezpieczeństwa w Europie związane z zagrożeniem terroryzmem

Traktat w Maastricht z 1992 roku definiował m.in. cele bezpieczeństwa UE opisane w preambule. Państwa członkowskie ówczesnej wspólnoty,

wyrażając mocną wolę popierania postępu gospodarczego i społecznego swych narodów, (...) są zdecydowane realizować wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, w tym określać wspólną politykę obronną, która mogłaby z czasem prowadzić do wspólnej obrony, wzmacniając w ten sposób tożsamość i niezależność Europy w celu wspierania pokoju, bezpieczeństwa oraz postępu w Europie i na świecie. (Unia Europejska, 1992, s. 1)

Europejska strategia bezpieczeństwa z 2003 roku głosiła, że

terroryzm zagraża życiu; pociąga za sobą wielkie koszty; dąży do podważenia otwartości i tolerancji w naszych społecznościach i stanowi narastające zagrożenie strategiczne dla całej Europy. Ugrupowania terrorystyczne są coraz lepiej wyposażone, coraz ściślej powiązane sieciami elektronicznymi i coraz bardziej skłonne do posługiwania się nieograni-

czoną przemocą, aby ich działania przyniosły ofiary na masową skalę. Ostatnia fala terroryzmu ma zakres światowy i jest powiązana ze zbrojnym ekstremizmem religijnym. Jej przyczyny są złożone. Składa się na nie presja modernizacji, kryzysy kulturalne, społeczne i polityczne oraz wyalienowanie młodzieży żyjącej w obcych społecznościach (...) Europa jest zarówno celem, jak i bazą tak pojmowanego terroryzmu: państwa europejskie stanowią cel i były atakowane. (Rada Unii Europejskiej, 2003, s. 30–31)

Dokument o nazwie *Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej. Dążąc do europejskiego modelu bezpieczeństwa* ogłoszony w 2010 roku sprecyzował zagrożenie terroryzmem dla bezpieczeństwa UE, mówiąc, iż

terroryzm w każdej postaci cechuje się absolutnym lekceważeniem życia ludzkiego i wartości demokratycznych. Jego globalny zasięg, katastrofalne skutki, zdolność przyciągania adeptów dzięki radykalizacji postaw i propagandzie internetowej oraz różne źródła finansowania powodują, że jest on istotnym i stale ewoluującym zagrożeniem naszego bezpieczeństwa. (Rada Unii Europejskiej, 2010, s. 13.)

W 2020 roku Komisja UE jasno przedstawiła swoje uwagi w zakresie zagrożenia terroryzmem, twierdząc, iż:

Wciąż duże zagrożenie dla obywateli UE stanowią jednak ataki dżihadystów organizowane z inicjatywy lub inspiracji Daisz i Al-Kaidy oraz powiązanych z nimi grup (...) Zagrożenie ze strony osób o radykalnych poglądach pozostaje duże; może je jeszcze zwiększyć powrót zagranicznych bojowników terrorystycznych i ekstremistów wypuszczonych z więzienia. (...) Współpraca w zakresie zwalczania terroryzmu oraz zapobiegania radykalizacji postaw i brutalnemu ekstremizmowi i przeciwdziałania im ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa wewnątrz UE. Konieczne są dalsze działania w celu rozwijania partnerstw antyterrorystycznych i współpracy z krajami w sąsiedztwie UE i poza nim, z wykorzystaniem wiedzy wypracowanej w ramach sieci unijnych ekspertów ds. bezpieczeństwa i zwalczania terroryzmu (...) Dążyć należy w szczególności do wspierania zdolności krajów partnerskich w zakresie identyfikowania i lokalizowania zagranicznych bojowników terrorystycznych. UE będzie również nadal propagować wielostronną współpracę, współpracując z głównymi światowymi podmiotami w tej dziedzinie, takimi jak ONZ, NATO, Rada Europy, Interpol i OBWE. Będzie też współpracować ze Światowym Forum na rzecz Zwalczania Terroryzmu i światową koalicją przeciwko Daiszowi, a także z odpowiednimi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego. (Komisja Europejska, 2020)

Bezpieczeństwo UE jest jednym z podstawowych elementów jej integracji. Kreuje to synergiczny związek strategii i polityki państw członkowskich. Polityka ta jest ukierunkowana na stworzenie komfortowych warunków jej progresu, stabilności wewnętrznej, ładu wewnątrz UE, jak również w regionach blisko Europy. Ta specyficzna mozaika poglądów, oczekiwań i celów jest również efektem działań międzynarodowych, w których mają swój wkład inne organizacje i państwa. Jednocześnie implikuje to wiele płaszczyzn politycznych dotyczących bezpieczeństwa oraz obrony. Obraz polityki bezpieczeństwa UE często przyjmuje postać eklektyczną, rozbieżną co do

koncepcji strategicznej. Jest to widoczne wewnątrz UE oraz w relacjach z innymi podmiotami (Gryz, 2021, s. 88–89).

Postrzeżenie współczesnego terroryzmu, interpretowanego jako religijny, jest kojarzone głównie z działaniami radykalnych islamistów. Mieszkańcy Europy z szokiem podchodzą do okrucieństwa i konsekwencji w działaniu terrorystów. Nowoczesne metody organizacji zamachów widoczne są coraz częściej w krajach Europy. W kontekście globalnego aspektu zjawiska terroryzmu oraz możliwości organizowania symultanicznych ataków można obserwować stopniowy, widoczny od zamachów w Londynie w 2005 roku, wzrost liczby ataków w Europie. W XXI wieku w Europie znaczną aktywność poprzez ataki terrorystyczne zaznaczyło m.in. „Państwo Islamskie”. Przeprowadzona w 2019 roku ocena najbardziej brutalnych organizacji terrorystycznych na świecie wskazała właśnie m.in. na ISIS i jego odłam Khorasan Chapter of the Islamic State (Olech, 2020).

W raporcie Europolu (2021) na temat sytuacji terrorystycznej w UE w 2020 roku czytamy, iż:

w UE miało miejsce 57 prób zamachów terrorystycznych (w tym zamachy przeprowadzone skutecznie, nieudane i udaremnione), w porównaniu z 55 w 2019 roku 10 z nich przypisuje się terroryzmowi islamskiemu w Austrii, Francji i Niemczech (...) Chociaż stali tylko za jedną szóstą wszystkich ataków w UE, terroryści dżihadystyczni byli odpowiedzialni za ponad połowę zgonów (12) i prawie wszystkich rannych (47).

Terroryzm islamski, pomimo pewnej tendencji spadkowej, w dalszym ciągu jest głównym zagrożeniem terrorystycznym w Europie. W 2020 roku liczba przeprowadzonych skutecznie dżihadystycznych ataków terrorystycznych była ponad dwukrotnie większa niż udaremnionych. Terroryści islamscy przeprowadzili w 2017 – 33 ataki, w 2018 – 24 ataki, w 2019 – 21 ataków, w 2020 – 14 ataków (Parlament Europejski, 2021).

Aktywność terrorystów współpracujących z organizacjami radykalnymi z Afryki i Bliskiego Wschodu w Europie jest procesem powtarzalnym. Konflikty w Iraku oraz Syrii w ostatnich latach spowodowały, że terroryści z tych regionów migrują do Europy. Ponadto zasadnym jest uwzględnić niebezpieczeństwo generowane przez osoby zamieszkujące w państwach Europy, które dokonują zamachów terrorystycznych we własnym kraju oraz terrorystów działających indywidualnie i powiązanych z siatkami terrorystycznymi, czyli tzw. samotne wilki (Olech, 2022, s. 2).

Działalność bojowników ISIS w Europie. Wybrane przykłady

Uwarunkowania powstania samozwańczego „Państwa Islamskiego” w 2014 roku sugerowały, że radykalni wyznawcy islamu mają istotne poparcie społeczności sunnickich na świecie. Idea „Państwa Islamskiego”, nawiązująca do pierwszych wieków islamu, w aspekcie jego terytorialnego rozwoju i świetności politycznej ma w spo-

łeczności muzułmańskiej większe poparcie niż ideologia Al-Kaidy. Idee te przejawiały się w formie masowego akcesu w struktury „Państwa Islamskiego” zagranicznych „ochotników dżihadu” oraz intensywnej agitacji islamskich radykałów w różnych regionach świata. Działalność ideologów islamskich była widoczna m.in. w Europie, w formie dużych struktur oraz samotnych zamachowców, członków małych, spontanicznie powstających grup inspirowanych propagandą i ideologią „Państwa Islamskiego” (Machniak, 2016, s. 2).

„Państwo Islamskie” kontestowało światową rzeczywistość w oparciu o własną konstrukcję ideową wynikającą z interpretacji świętych tekstów islamu. „Państwo Islamskie” kierowane było przez przywódców młodego pokolenia muzułmanów, niewykształconych, cechujących się małą wiedzą odnośnie teologii muzułmańskiej i prawa. Kalif Al-Baghdadi był wyjątkowo sprawnym propagandzistą, ale nie teologiem. Struktura „Państwa Islamskiego” nie miała terytorialnej integralności i wyraźnych granic. Ideolodzy „Państwa Islamskiego” deklarowali, iż jest tam, gdzie jego wyznawcy sprawują władzę nad przeciwnikami i gdzie działają cywilne struktury tego parapaństwa. „Państwo Islamskie” było podmiotem procesu na płaszczyźnie badań politologicznych zwanym przez Gillesa Deleuze’a i Felixa Guattariego w latach 70. XX wieku „deterytorializacją”. Deterytorializacja to jeden z podstawowych czynników składowych globalizacji oraz jedno ze skutków tego procesu (Zdanowski, 2018, s. 264–265).

„Państwo Islamskie” w Iraku i Syrii powstało w środowisku kulturowym islamu i pod wpływem zjawisk międzynarodowych, ale determinanty do jego uformowania wynikały z uwarunkowań globalnych i były związane z określonymi uwarunkowaniami geopolitycznymi (Zdanowski, 2018, s. 266).

„Państwo Islamskie” można postrzegać poprzez pryzmat hybrydowej organizacji terrorystycznej, dysponującej ogromnym zapleczem propagandowym, militarnym oraz finansowym. Główni przywódcy jako salafici, celem pozyskania wyznawców, odwoływali się do dawnych prorocत्व. Doskonała strategia ideologiczna opierała się na tekstach religii islamskiej inspirowanych archaicznymi zapisami, na które nikt nie powoływał się od lat (Kocoń, 2018, s. 107).

Wiele czynników wpłynęło na powstanie „Państwa Islamskiego” i należy stwierdzić, że przez pewien czas struktura ta mobilizowała swoje siły i organizowała się w pewną formę, aby w dogodnym momencie się uaktywnić (Bąk, 2016, s. 80).

Od 2005 roku Europa, wierząc w rozbięcie Al-Kaidy, nie brała pod uwagę pojawienia się nowej równie groźnej organizacji terrorystycznej. Dość długo lekceważono działalność powstającej struktury „Państwa Islamskiego”. Część polityków w Europie, np. Nicolas Sarkozy i François Holland, lekceważyła nowe zagrożenie. Tym samym szokiem były zamachy w 2015 r., kiedy to przeprowadzono ataki terrorystyczne w Paryżu i w Kopenhadze, a następnie m.in. w Kanadzie, USA czy Australii, do których przyznało się „Państwo Islamskie”. Fala uchodźców do Europy związana była też z napływem bojowników „Państwa Islamskiego”. Narodził się swoisty „fenomen ISIS”, które stało

się podmiotem o skali globalnej. Od 2018 roku „Państwo Islamskie” znalazło się w odwrocie. Mocarstwa światowe podjęły kroki w zwalczaniu tej organizacji. Część bojowników powróciła jednak do Europy, zwiększając bezpośrednio zagrożenie dla starego kontynentu. Skuteczna neutralizacja „Państwa Islamskiego” będzie niemożliwa, gdyż w miejsce zlikwidowanych komórek powstaje kilka nowych (Kocoń, 2018).

Niebezpieczeństwo generowane przez ISIS nadal jest poważne. Europa wspólnymi siłami zobowiązana jest skonsolidować swoje wysiłki w neutralizowaniu tego zagrożenia. Istotne jest monitorowanie i zwalczanie problemu, jakim jest udział obywateli państw europejskich działających w ramach „Państwa Islamskiego”. Współpraca państw Europy z innymi krajami powinna być ukierunkowana na optymalne zneutralizowanie działalności tej struktury terrorystycznej i stabilizacji sytuacji w innych regionach świata. Europa podjęła już działania dotyczące zagwarantowania bezpieczeństwa swoim obywatelom poprzez wdrożenie środków, w tym zwiększenie kontroli, rozpoznawania rekrutacji terrorystycznej, zakazywanie podróży, aresztowania, odsyłania terrorystów i nowelizowania ustawodawstwa antyterrorystycznego. Jest to ogromne wyzwanie dla Europy i nie tylko, które może potrwać kilka najbliższych lat (Bąk, 2016, s. 89–90).

Dnia 3 lutego 2022 roku w Syrii siły specjalne USA zlikwidowały przywódcę „Państwa Islamskiego” Abu Ibrahima al-Qurashiego. 10 marca 2022 roku ISIS powołało nowego wodza, Abu Hassana al-Hashimi al-Qurayshiego. Szybka decyzja miała na celu zagwarantowanie ciągłości i uniknięcia ewentualnego wewnętrznego rozłamu. Trudności logistyczne, ciągłe straty materialne i ograniczone możliwości militarne „Państwa Islamskiego” powodują, że stara się ono zniwelować te problemy, inicjując nową taktykę wojenną zwaną al-nikaya. Strategia ta nawiązuje do partyzantki. Al-nikaya to ataki samobójcze, zasadzki, zamachy na więzienia oraz morderstwa przywódców wrogich organizacji oraz likwidację kolaborantów (Euroislam, 2022).

Co powoduje, że idee „Państwa Islamskiego” były, i w dużej mierze nadal są, atrakcyjne dla wielu muzułmanów, jak również tych, którzy decydują się na konwersję? Słusznie zauważa Daniel Boćkowski, twierdząc, iż:

Widać wyraźnie, że Europa nie potrafi znaleźć jakiegoś wspólnego obszaru porozumienia. Wizja bycia prawdziwą, pobożną muzułmanką w rzekomo najwspanialszym miejscu na ziemi, jakim jest kalifat, przeważa nad docierającymi zewsząd informacjami o ciężkim i niebezpiecznym życiu codziennym, gdzie przemoc, w tym seksualna jest normą, zaś prawa dane są w zasadzie tylko mężczyznom (...). W przypadku młodych chłopców i mężczyzn nie potrafiących się odnaleźć w europejskiej rzeczywistości czynnikiem przełomowym są zapewne obrazy „prawdziwie męskiej przygody”. Bo wojna przedstawiana w filmach propagandowych „Państwa islamskiego” jawi się właśnie jako przygoda, jako czas, kiedy chłopak staje się mężczyzną, zaś jako mężczyzna nie tylko walczy. Jako mężczyzna dostaje w nagrodę posłuszną, poddaną mu żonę oraz dostęp do niewolnic, najczęściej chrześcijanek i jazydek, które dostały się w ręce bojowników IS w trakcie kolejnych ofensyw (...) Europa jest bezbronna wobec zalewającej nas fali propagandy wojennej IS,

która służy m.in. do prania mózgow werbowanych w meczetach i centrach kultury islamskiej młodych muzułmanów. W filmach nawołuje się nie tylko do włączania w szeregi IS. Coraz częściej postuluje się przenosić „świętą wojnę” do Europy, na ulice naszych miast. Wykorzystując każdą nadążającą się okazję bojownicy dżihadu mają atakować przypadkowych ludzi, siać strach i zwątpienie. Widać wyraźnie, że idea kalifatu trafiła w Europie na podatny grunt i dopóki istnieć będzie pod postacią „Państwa islamskiego” nie będziemy w stanie czuć się bezpiecznie, co niewątpliwie wpłynie na skrajne postawy Europejczyków i może doprowadzić do konfrontacji z coraz liczniejszą, coraz bardziej alienującą się emigrancką diasporą. Obserwując procedury werbunkowe ISIS można porównać to z działaniami typowej sekty - dla każdego coś, w co wierzy i czego oczekuje.(...) Procedury wyłapywania młodych, wrażliwych i słabych osobowościowo ludzi nie odbiegają od działalności sekt oraz gangów. Z działań charakterystycznych dla gangów ważna jest np. inicjacja, czyli zabicie niewiernego oraz takie pokierowanie czynami sprawcy, aby spalić za nim wszelkie „mosty” umożliwiające powrót do normalności. Co ważne, czynnik religijny wydaje się tu najmniej istotny, pomimo rzekomo religijnej, wyznaczonej przez Boga ścieżki dżihadu. Z drugiej strony dla wielu osób z kręgu dowódczego nadal ogromne znaczenie ma fakt, iż na ziemiach kalifatu powstaje mityczna daar al-islam i dzieje się tak z woli Allaha, tak więc wszystkie działania mające doprowadzić do wykonania jego woli są usprawiedliwione i nie spowodują utraty łaski i zamknięcia drogi do raj. (Boćkowski, 2015)

Warto w tym miejscu przytoczyć wybrane studia analizowanego przypadku, wskazujące na aktywność na terenie Europy bojowników „Państwa Islamskiego”.

W dniu 22 marca 2016 roku w stolicy Belgii doszło do ataku terrorystycznego. Zdetonowane zostały ładunki bombowe na obiekcie międzynarodowego portu lotniczego Zaventem oraz stacji metra Maelbeek. Informacje przekazane przez belgijskie służby wskazały na bojowników, których zasadniczym celem była jak największa liczba ofiar (Osiecki, 2017, s. 62–63).

W październiku 2019 roku Mickael Harpon, który pracował jako cywil we francuskiej policji, zamordował nożem trzech policjantów i jedną cywilną pracownicę z komendy, w której pracował. W trakcie interwencji policji został zastrzelony. Harpon pochodził z Martyniki i przeszedł na islam w 2017 roku, ale już w od 2015 roku był rozpoznawany przez służby, gdyż w Internecie poparł zamach terrorystyczny na redakcję Charlie Hebdo. Pomimo zainteresowania służb, Harpon, jako informatyk, miał certyfikat dopuszczenia do tajemnic, a w policji francuskiej pracował w wydziale, który zbierał i analizował informacje o francuskich dżihadystach. W smartfonie i komputerze Harpona znaleziono materiały świadczące o jego powiązaniach z „Państwem Islamskim” (Lindenberg, 2019).

W 2020 roku notowano nieco mniejszą aktywność terrorystów z „Państwa Islamskiego”, alarmując jednocześnie, że struktura ta jest nadal stosunkowo silna. W Europie było to związane z zaostrzeniem zasad przemieszczania się. W dalszym ciągu likwidowano jednak komórki tej struktury: w 2022 roku aresztowano bojowników „Państwa Islamskiego” pochodzących z Tadżykistanu. Planowali oni zamachy na

amerykańskie bazy w Niemczech. Aresztowany został również bojownik, który próbował uciec do Europy z Syrii (Wójcik, 2020, 27 maja).

W 2023 roku szefostwo służ specjalnych Austrii ogłosiło, że niebezpieczeństwo ze strony radykalnych islamistów jest wysokie. Informacja w tym zakresie została przedstawiona przez ministra spraw wewnętrznych Gerharda sKarnera (ÖVP) i Omara Haijawi-Pirchnera, szefa Dyrekcji Ochrony Państwa i Wywiadu (Direktion Staatsschutz und Nachrichtendien). Szef DSN Omar Haijawi-Pirchner powiedział, że:

Austria jest silnie zagrożona przez islamistów.(...)Nadal aktywne są rozmyte struktury Państwa islamskiego, którego atrakcyjność opiera się obecnie przede wszystkim na ideologicznej bezkompromisowości. Zwolennicy ISIS są przekonani, że ich wrogami są niewierni, a także inni muzułmanie, którzy „odeszli od prawdziwej wiary”(…) . Mimo że od czasu wycofania się terytorialnego ISIS nastąpił spadek aktywności propagandowej, to młodzież i dorośli są odbiorcami, jak i aktywnymi współtwórcami propagandy dżihadystycznej. Ekstremizm islamski opiera się na politycznej ideologizacji religii jako wszechogarniającego systemu życia, społeczeństwa i rządów. W myśleniu islamistów można znaleźć podstawowe założenia, które mogą sprzyjać gotowości do przemocy. Należy do nich rygorystyczne odrzucenie istniejących porządków społecznych, zarówno w świecie muzułmańskim, jak i zachodnim. Mają one zostać zastąpione porządkiem opartym na ideałach islamu. (Ślusarczyk, 2023)

Hiszpańskie MSW w styczniu 2023 roku poinformowało o zatrzymaniu w wyniku wspólnej akcji przeprowadzonej wraz z FBI dżihadystę pochodzącego z Maroka, który został zatrzymany w katalońskim mieście Girona a planował zamach w kurorcie Costa Blanca. Dżihadysta zamierzał nagrać zamach i umieścić go na portalach społecznościowych prowadzonych przez wyznawców „Państwa islamskiego”. Według hiszpańskich służ terrorysta analizował w tzw. darknetcie informacje potrzebne do produkcji bomb i opracował plan zamachu analogiczny do zamachów na barcelońskim deptaku Las Ramblas i w Cambrils w sierpniu 2018 roku. W Internecie deklarował swoje poparcie dla „Państwa islamskiego” i przeglądał filmy przedstawiające ataki terrorystów islamskich w Europie (Euroislam, 2023).

Należy zaznaczyć, że również Polska nie jest krajem wolnym od potencjalnego zagrożenia działalnością wyznawców „Państwa Islamskiego”.

ABW oraz SG w dniu 16 kwietnia 2020 roku zatrzymały Libańczyka, który planował utworzenie w Polsce i w innych krajach UE organizacji mającej przeprowadzić ataki terrorystyczne w krajach Europy. Rzecznik prasowy Ministra Koordynatora Służb Specjalnych Stanisław Żaryn poinformował opinię publiczną, mówiąc, iż: „Mężczyzna posiada związki rodzinne z terrorystami Państwa Islamskiego, którzy zginęli w walce z siłami koalicji na terenie Syrii i Iraku”. Do tego aktywnie kontaktował się przez Internet ze strukturami „Państwa Islamskiego” i jego członkami na terenie Unii Europejskiej, a także finansował członków tej organizacji. Cudzoziemiec poddany został procedurze deportacji (Wójcik, 2020, 20 kwietnia).

Przykładem dalszej atrakcyjności idei „Państwa Islamskiego” jest zatrzymanie w lipcu 2023 roku innego Polaka oskarżonego o związki z tą organizacją. ABW zatrzymała mężczyznę planującego zamach terrorystyczny. Polak, który w 2020 roku przeszedł na islam, zamierzał przeprowadzić zamach terrorystyczny przy wykorzystaniu tzw. pasa szahida. Celem jego planowanego zamachu terrorystycznego miał być budynek urzędu państwowego w Polsce (Kozieistański, 2023).

Dlaczego „Państwo Islamskie” atakuje Europę? „Państwo Islamskie” ma na celu globalny dżihadyzm, ponieważ uważa, że zainspiruje zmiany w społeczeństwie, a *modus operandi* organizacji obejmuje aspekt psychologiczny i teatralny. Zagrożenie jest realne dla Europy, jak twierdzi Thomas Renard – dyrektor Międzynarodowego Centrum Walki z Terroryzmem (ICCT) – pomimo tego, że nie jest to nowe zjawisko (Georis, 2024).

Atrybutem „Państwa Islamskiego” w najbliższym czasie będzie forma walki z ukrycia, z pominięciem parapaństwowego bytu. Bojownicy „Państwa Islamskiego” będą jeszcze przez długie lata zagrożeniem dla Europy. Nawet jeśli znikną jego ostatnie struktury na Bliskim Wschodzie, to przekaz jego idei radykalizmu salafickiego tkwić będzie w postaci sekt w środowiskach islamskich, opierając się na specyficznym zmanipulowanym fundamentalizmie (Wasiuta i Wasiuta, 2017, s. 17–18).

Jak twierdzi Rada Bezpieczeństwa ONZ, „Państwo Islamskie” nadal stanowi zagrożenie dla państw Europy. Raport RB ONZ uznaje też, że terroryści, którzy wyrosli na lokalnym gruncie w Europie (*homegrown terrorists*) są zdolni do organizowania skutecznych zamachów i budowania napięcia społecznego w Europie (Ślusarczyk, 2022).

Również wymiar zewnętrzny w polityce UE odgrywa kluczową rolę w walce z terroryzmem. UE opracowała szereg inicjatyw dotyczących współpracy z krajami spoza struktur kolegialnych, w tym w wymiarze strategicznym z USA. Współpraca z USA jest w tym kontekście niezwykle istotna. UE zawarła umowy o współpracę w zakresie zwalczania terroryzmu z instytucjami USA w różnych obszarach: finansowanie terroryzmu, transport, granice, wzajemna pomoc sądowa i ekstradycja. Nastąpił ponadto zdecydowany progres współpracy służb amerykańskich z Europolem i Eurojustem (Delivet, 2016, s. 3).

Podsumowanie

Terroryzm nadal pozostaje istotnym zagrożeniem destabilizującym bezpieczeństwo w Europie. „Państwo Islamskie” posiada swoich wyznawców i prowadzi akcje werbunkowe, pozyskując nowych członków. Pomimo systematycznej walki z tym tworem, nadal jest on groźną organizacją terrorystyczną. Jest jak hydra, która tracąc jedną głowę, odradza się w innym miejscu i mutuje w kolejne formy. Trudno w sposób jednoznaczny prognozować jego dalszą aktywność, ale w kontekście problemów bezpieczeństwa współczesnej Europy, wynikających z kontekstu wojny na Ukrainie, ponownych problemów migracyjnych, destabilizacji sytuacji w innych regionach

świata np. w Afganistanie, gdzie obecnie ponownie wzrasta zagrożenie odrodzenia się terroryzmu islamskiego, „Państwo Islamskie” jest tworem nadal wyjątkowo groźnym. Pozostaje wciąż atrakcyjne dla swoich wyznawców, którzy nie kryją celów i planów na przyszłość. Wymierne pozostają słowa jednego z bojowników „Państwa Islamskiego” pochodzącego z rodziny polsko-palestyńskiej, Adriana al-N., który w wywiadzie prasowym apelował do Polaków, aby przyjęli islam:

póki nie przysłiemy do waszych domów, aby sprawdzić, czy jesteście wierni Bogu Jedy-nemu. Jeśli nie, to zginiecie jak wszyscy niewierni. Takie jest prawo Allaha. My zwycię-żymy, dojdziemy do Rzymu i na Placu Świętego Piotra będziemy urządzać masowe egzekucje niewiernych (Mazur, 2022, s. 90).

Skuteczne zwalczanie „Państwa Islamskiego” będzie prawdopodobnie wymagać czasu, wyjątkowej konsekwencji w działaniu koalicji międzynarodowej i poparcia ze strony świata islamskiego.

BIBLIOGRAFIA

- Bąk, T. (2016). Europejczycy w działaniach Państwa Islamskiego. *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego*. 2, 80, 89–90.
- Białek, T. (2005). *Terroryzm, manipulacja strachem*, Wydawnictwo Studio Emka.
- Boćkowski, D. (2015). *Państwo Islamskie u wrót Europy*. Fundacja Point. <https://fundacijapoint.pl/wp-content/uploads/2016/01/ISIS-u-bram-Europy.pdf>
- Delivet, P. (2016). *The European Union and the fight to counter terrorism* (European Issues No. 386). Fondation Robert Schuman. <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-386-en.pdf>
- Euroislam. (2022, 22 marca). *Likwidacja przywódcy ISIS nie wystarczy*. <https://euroislam.pl/likwidacja-przywodcy-isis-nie-wystarczy>
- Euroislam. (2023, 30 stycznia). *Hiszpania: niedoszły zamachowiec aresztowany*. <https://euroislam.pl/hiszpania-niedoszly-zamachowiec-aresztowany/>
- Europol. (2021). *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2021*. Publications Office of the European Union. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-te-sat>
- Georis, V. (2024). *État islamique: "La menace est réelle pour la Belgique et l'Europe"*. Lecho. <https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/federal/etat-islamique-la-menace-est-reelle-pour-la-belgique-et-l-europe/10536839.html>
- Grosset, R. (2009). Istota terroryzmu. W: R. Grosset (red.) *Zabić tysiące, przestraszyć miliony. Zagrożenia terrorystyczne i szanse na skuteczną obronę*. Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie.
- Gryz, J. (2021). Polityczne uwarunkowania integracji europejskiej z perspektywy bezpieczeństwa. *Przegląd Europejski*, 2, 88–89. <https://doi.org/10.31338/1641-2478pe.2.21.6>
- Hołyst, B. (2004). Terroryzm nowe zagrożenie XXI wieku. *Polska 2000 Plus Biuletyn*, 2, 50–60.
- Hołyst, B. (2016). *Bezpieczeństwo gatunku ludzkiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Kasperska-Kurzawa, K. (2016). Terroryzm islamski a bezpieczeństwo globalne. *Chorzowskie Studia Polityczne*, 11, 105–116.
- Kocoń, S. (2018). „Państwo islamskie” jako nowa forma terroryzmu międzynarodowego. *Kultura Bezpieczeństwa. Nauka, Praktyka, Refleksje*, 31, 105–118. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.8598>
- Komisja Europejska. (2020). *Komunikat Komisji w sprawie strategii UE w zakresie unii bezpieczeństwa*. COM(2020) 605 final. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0605>
- Koziański, M. (2023, 14 lipca). *Przeszedł na islam i planował zamach w Polsce. 18-latek zatrzymany*. I.pl. <https://i.pl/przeszedl-na-islam-i-planowal-zamach-w-polsce-18latek-zatrzymany/ar/c1-17718365>
- Lindenberg, G. (2019, 10 października). *Policjant-konwertyta powiązany z ISIS zabił trzech policjantów w Paryżu*. Euroislam. <https://euroislam.pl/policjant-konwertyta-zabil-trzech-policjantow-w-paryzu-mial-powiazania-z-isis/>
- Machniak, A. (2016). Państwo Islamskie i jego wpływ na aktualne bezpieczeństwo międzynarodowe. *Polityka i Społeczeństwo*, 4(14), 126–140. <https://doi.org/10.15584/polispol.2016.4.9>
- Mazur, P. (2022). Polscy dżihadysty – analiza zagrożenia ze strony terrorystów islamistycznych polskiego pochodzenia. *Historia i Polityka*, 39(46), 81–95. <https://doi.org/10.12775/HiP.2022.005>
- Olech, A. (2020, 3 listopada). *Współczesne zagrożenia terrorystyczne dla bezpieczeństwa Europy Środkowej*. Instytut Nowej Europy. <https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2020/11/Wsp%C3%B3%C5%82czesne-zagro%C5%BCenia-terrorystyczne-dla-bezpiecze%C5%84stwa-Europy-%C5%9Arodkowej-1.pdf>
- Olech, A. (2022). Bezpieczeństwo Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście współczesnych wyzwań dla bezpieczeństwa. *Opinie i Analizy Instytutu de Republica. Seria Politologia*, 4, 2.
- Osiecki, M. (2017). Zamachy na port lotniczy w Brukseli – prawo międzynarodowe i europejskie wobec zdarzenia. *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 2, 62–63. <https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.2.6.5>
- Parlament Europejski. (2021, 20 sierpnia). *Terroryzm w UE: ataki, ofiary śmiertelne i zatrzymania w 2020 r.* <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20210628STO07262/terroryzm-w-ue-ataki-ofiary-smiertelne-i-zatrzymania-w-2020-r>
- Pawlak, C., Cichosz, J. (2018). Współczesny terroryzm narzędziem działań hybrydowych i wyzwaniem dla bezpieczeństwa współczesnego świata. *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego*, 12(1), 23–35.
- Piwowarski, J., Depo, J., Pajorski, P. (2015). *Fundamentalizm islamski a terroryzm w XXI wieku*. Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie.
- Rada Unii Europejskiej. (2003). *Europejska strategia bezpieczeństwa – bezpieczna Europa w lepszym świecie*. Publications Office of the European Union. <https://www.consilium.europa.eu/pl/resources/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>.

- Rada Unii Europejskiej. (2010). *Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej. Dążąc do europejskiego modelu bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.
- Swoboda, P. (2014). Dokąd zmierza współczesny terroryzm? Możliwe kierunki rozwoju zjawiska w drugiej dekadzie XXI wieku, W: A. Piędel, J. Pomiankiewicz, A. Żebrowski (red.) *Państwo, prawo, bezpieczeństwo, ekonomia i edukacja w obliczu zagrożeń XXI wieku*. Tom I. Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Ochrony im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie.
- Ślusarczyk, S. P. (2022, 31 stycznia). *ONZ ostrzega: Państwo Islamskie nie zostało pokonane*. Euroislam. <https://euroislam.pl/onz-ostrzega-panstwo-islamskie-nie-zostalo-pokonane/>
- Ślusarczyk, S. P. (2023, 15 maja). *Austria: islamizm wciąż groźny*. Euroislam. <https://euroislam.pl/austria-islamizm-wciaz-grozny/>
- Tomasiewicz, J. (2014). Od skrytobójstwa do myatezhevoyny. Ewolucja terroryzmu politycznego w Europie – aspekty ideologiczne, taktyczne i organizacyjne. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 6(11), 115–136.
- Unia Europejska. (1992). *Traktat o Unii Europejskiej. Preambuła*. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 202/13.
- Wasiuta, O., Wasiuta, S. (2017). Rekrutacja bojowników-cudzoziemców do ISIS, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate et Educatione Civili*, 7, 17–18.
- Wójcik, J. (2020, 20 kwietnia). *Z ostatniej chwili: polskie służby zatrzymały członka ISIS*. Euroislam. <https://euroislam.pl/z-ostatniej-chwili-polskie-sluzby-zatrzymaly-czlonka-isis/>
- Wójcik, J. (2020, 27 maja). *ISIS się odradza, ale nie dzięki pandemii*. Euroislam. <https://euroislam.pl/isis-sie-odradza-ale-nie-dzieki-pandemii/>
- Zdanowski, J. (2018). Państwo Islamskie w Iraku i Syrii a ład światowy. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 3, 264–265.